

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Karly Cháberové a soudců Jana Kratochvíla a Štěpána Výborného v právní věci žalobkyně: **Ing. E.P.**, zastoupené Mgr. Ondřejem Kovářem, advokátem se sídlem Dolní náměstí 1356, Vsetín, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Vyšehradská 16, Praha 2, v řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti ze dne 20. 11. 2015, č. j. MSP-139/2015-ODSK-OTC/16,

t a k t o:

I. Rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti ze dne 20. 11. 2015, č. j. MSP-139/2015-ODSK-OTC/16, **se ruší a věc se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.

II. Žalovaný **je povinen** na náhradě nákladů řízení zaplatit žalobkyni částku 11 228 Kč do jednoho (1) měsíce od právní moci rozsudku k rukám jejího právního zástupce, Mgr. Ondřeje Kováře.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a průběh řízení před správním orgánem

Žalobkyně se včas podanou žalobou domáhala zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti, kterým byla s odkazem na § 25 odst. 1, 2 a § 33 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obětech“), zamítnuta její žádost o poskytnutí peněžité pomoci.

Dne 24. 8. 2013 způsobil později odsouzený Y. S. (dále jen „pachatel“) jako řidič osobního automobilu dopravní nehodu, při níž srazil syna žalobkyně, projíždějícího na motocyklu a způsobil mu zranění neslučitelná se životem.

Okresní soud v Přerově rozhodl rozsudkem ze dne 29. 7. 2014, č. j. 1 T 5/2014-400, že pachatel je vinen tím, že jinému z nedbalosti způsobil smrt proto, že porušil důležitou povinnost uloženou mu podle zákona, čímž spáchal přečin usmrcení z nedbalosti dle § 143 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku. Pachatel byl tímto rozsudkem odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 20 měsíců s podmíněným odložením výkonu trestu a stanovenou zkušební dobou v trvání 3 let. Dále byl pachateli rozsudkem uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu 4 let a uložena povinnost mimo jiné k náhradě nemajetkové újmy žalobkyni ve výši 500 000 Kč.

Rozsudek okresního soud byl následně jako věcně správný potvrzen i odvolacím soudem (viz usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci, ze dne 29. 5. 2015, č. j. 68 To 87/2015-458), který odvolání pachatele jako nedůvodné zamítl.

Po právní moci těchto rozhodnutí trestních soudů pachatel vycestoval z České republiky, aniž by zaplatil žalobkyni jí přiznaný nárok na náhradu nemajetkové újmy. A následně také nikterak nereagoval na urgence žalobkyně.

Žalobkyně se dne 24. 4. 2015 obrátila na žalovaného s žádostí o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. V žádosti popsala svůj blízký vztah se zemřelým synem, své majetkové a výdělkové poměry a změnu, ke které po smrti jejího syna v této oblasti došlo. Jelikož jí přitom nebyl odsouzeným uhrazen přiznaný nárok na náhradu nemajetkové újmy ve výši 500 000 Kč, požádala o poskytnutí peněžité pomoci dle § 28 odst. 1 písm. c) zákona o obětech v paušální částce 200 000 Kč.

Žalovaný v napadeném rozhodnutí uvedl, že z provedeného dokazování bylo zjištěno, že společnost AVUS INTERNATIONAL spol. s r.o., uhradila žalobkyni z titulu povinného ručení v souvislosti s předmětnou dopravní nehodou a smrtí jejího syna částku v celkové výši 279 338 Kč, kdy tato částka představuje jednorázové odškodnění dle § 444 odst. 3 písm. c) zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v tehdy platném znění (dále jen „tehdy platný občanský zákoník“), ve výši 240 000 Kč a náklady spojené s pohřbem ve výši 4 490 Kč. Dále byly žalobkyni uhrazeny náklady právního zastoupení ve výši 34 848 Kč, které byly zaslány k rukám právního zástupce žalobkyně. K tomu žalovaný vyřkl, že žádostem o poskytnutí peněžité pomoci by v podobných případech mohlo být vyhověno pouze tehdy, pokud by za splnění podmínek stanovených zákonem o obětech bylo zřejmé, že pojišťovna v rozporu se zákonem nevyplatila a není ochotna vyplatit náhradu prokázané škody. Jelikož se ale žalované dostalo odškodnění ze strany jiného povinného subjektu, a to v částce převyšující možnosti poskytnutí peněžité pomoci žalovaným, nebylo možno žalobkyni peněžitou pomoc poskytnout. Takové poskytnutí peněžité pomoci by bylo v rozporu s úmyslem zákonodárce a základním účelem poskytování této pomoci. Zde se také žalovaný dovolával zásady rovnosti (ve smyslu obětí různých trestných činů) s tím, že peněžitá pomoc je ve své podstatě jakousi

(návratnou) dávkou sui generis, která má sloužit k aktuálnímu překlenutí zhoršené sociální situace, aniž by představovala plnění státu namísto pachatele.

II. Obsah žaloby

Žalobkyně v první řadě namítla, že z výroku napadeného rozhodnutí není zjištělné, podle jakého zákonného ustanovení žalovaný zamítl její žádost. Ve výroku napadeného rozhodnutí je sice uveden odkaz na § 25 odst. 1 a 2 a § 33 zákona o obětech, tato ustanovení však upravují účel peněžité pomoci resp. přechod nároku oběti na stát, nikoli podmínky zamítnutí žádosti žalobkyně. Navíc žalovaný při vydání rozhodnutí zjevně vycházel ze zrušených resp. neúčinných právních norem a důvodových zpráv k nim, ačkoli mu muselo a musí být zřejmé, že zejména v otázce poskytování peněžité pomoci došlo přijetím zákona o obětech k významným změnám oproti dřívější úpravě. Tato procesní pochybení mohou dle žalobkyně vést k nicotnosti napadeného rozhodnutí či jeho nepřezkoumatelnosti pro vnitřní rozpornost výroku nebo také pro nedostatek důvodů.

Kromě toho jsou pak podle názoru žalobkyně dány důvody pro zrušení napadeného rozhodnutí pro jeho nezákonnost.

Napadené rozhodnutí spočívá dle žalobkyně na chybné interpretaci právního předpisu, poněvadž žalovaný v odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedl tvrzení, které ze zákona o obětech nevyplývají, a vyvodil z nich chybné závěry. Zde žalobkyně nejprve zdůraznila, že pouze zákon stanoví, kdy lze peněžitou pomoc poskytnout a kdy nikoli, takže žalovaný není oprávněn „dotvářet“ podmínky pro poskytování peněžité pomoci výkladem. V této souvislosti (a s ohledem na neposkytnutí pomoci z důvodu, že to bylo již poskytnuto pojišťovnou) žalobkyně uvedla, že situaci, kdy by za pachatele měla škodu nahrazovat jiná osoba (např. pojišťovna), upravuje zákon o obětech pouze ve svém ustanovení § 29 písm. b), z něhož ale závěry vyřčené žalovaným nevyplývají. Za ryze účelovou konstrukci žalobkyně pokládá opakované užití termínu „částka přesahující možnosti poskytnutí peněžité pomoci“, neboť žalovaný nesprávně dovozuje, že částky uvedené v § 28 odst. 1 zákon o obětech představují jakousi hraniční výši případné náhrady škody nebo nemajetkové újmy, při jejímž dosažení anebo překročení ztrácí oběť právo na peněžitou pomoc. Zároveň žalovaný nikterak nezohlednil, že přijetím zákona o obětech byl zcela opuštěn koncept „návratnosti“ poskytnuté peněžité pomoci. Přechod nároku na náhradu škody (či nemajetkové újmy) z oběti na stát dle § 33 zákona o obětech totiž stanoví, že stát po poskytnutí peněžité pomoci v rozsahu poskytnuté pomoci vstoupí do práv obětí při uplatňování nároku na náhradu škody (či nemajetkové újmy) újmy proti pachateli. Navíc žalovaný v napadeném rozhodnutí chybně dle žalobkyně dovodil, že oběť má právo na peněžitou pomoc pouze v případě, že jí nebylo ničeho plněno.

K nezákonnosti napadeného rozhodnutí došlo podle názoru žalobkyně rovněž aplikací nesprávného (již neúčinného) právního předpisu na posuzovaný případ. V této souvislosti žalobkyně zdůraznila, že žalovaný, který by měl k žalobkyni coby oběti trestného činu přistupovat se zvláštní péčí a který by měl zajistit, že s ní bude zacházeno s ohledem na způsobenou újmu, účelově vytrhnul z kontextu pouze ty části důvodové zprávy zákona o obětech, které se mu „hodily“ k odůvodnění napadeného rozhodnutí. Zde opět žalobkyně připomněla, že z důvodové zprávy k zákonu o obětech, jakož i ze související odborné literatury, je zřejmé, že dotčený zákon opustil princip vracení poskytnuté peněžité pomoci oběti, který nově nahradil (odlišný) princip přechodu nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy z oběti na stát v rozsahu poskytnuté peněžité pomoci. Proto nemůže být ani

správné tvrzení žalovaného, že „peněžitá pomoc je ve své podstatě jakousi (návrtnou) dávkou sui generis.“

Napadené rozhodnutí je podle názoru žalobkyně nezákonné také z důvodu zneužití správního uvážení resp. překročení jeho mezí žalovaným. Možnost správního uvážení totiž přichází ve věcech poskytování peněžitě pomoci v úvahu pouze v otázce „snížení“ nebo „nepřiznání“ peněžitě pomoci podle ustanovení § 29 zákona o obětech, v ostatních případech ale při splnění zákonných podmínek „garantuje“ oběti trestného činu právo na poskytnutí peněžitě pomoci, která představuje, resp. by měla představovat, zvýšený zájem státu o oběti trestné činnosti. Proto stát musí podle možností vycházet dotčeným osobám vstříc a nemůže se svévolně od znění zákona odchýlit a peněžitou pomoc neposkytnout. Zde navíc žalobkyně zdůraznila, že její syn neměl jakýkoli podíl na zavinění vzniku dopravní nehody a ona využila všech zákonných prostředků k uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy na pachateli. Přesto se žalovaný v napadeném rozhodnutí žádným způsobem nevypořádal se zhoršenou sociální situací žalobkyně a při posuzování žádosti tak zcela odhlédl od základního účelu peněžitě pomoci.

Závěrem žalobkyně namítla též pochybení spočívající v průtazích daného řízení a odmítla žalovaným vykonstruovaný závěr o tom, že žalobkyni byla poskytnuta částka přesahující možnosti poskytnutí peněžitě pomoci. Ten by totiž ve své podstatě znamenal, že si pozůstalé osoby po obětech trestných činů de facto „nezaslouží“ obdržet - v mnohdy nejtěžším období života - na náhradě škody nebo nemajetkové újmy částku vyšší než 200 000 Kč, což jde zcela proti smyslu a účelu zákona o obětech a deklarovaného zvýšeného zájmu o oběti trestných činů obecně. Navíc i neochota státu resp. žalovaného pomoci žalobkyni, nota bene za situace, kdy je zřejmé, že pachatel nemá zcela zjevný zájem na náhradu nemajetkové újmy plnit ničeho a žalobkyně s ohledem na okolnosti případu nemá ani reálnou možnost si splnění povinnosti pachatelem vynutit zákonnými prostředky, jde zcela proti smyslu a účelu zákona o obětech a zásadám do něj promítnutým.

III. Vyjádření žalovaného

Žalovaný ve vyjádření k žalobě předně uvedl, že lze říci, že zákon o obětech v dílu, který byl aplikován na věc žalobkyně, v převážné části převzal ustanovení předchozí právní úpravy provedené zákonem č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžitě pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o poskytnutí peněžitě pomoci obětem trestné činnosti“). Proto nepovažuje za chybné, pokud k odůvodnění svého rozhodnutí využil též východiska vztahující k dříve platnému zákonu.

K nedostatkům projevu vůle žalovaný zdůraznil, že v odůvodnění napadeného rozhodnutí bylo jednoznačně vysvětleno, z jakého důvodu není v případě žalobkyně naplněn účel poskytování peněžitě pomoci obětem trestné činnosti vyřčený v § 25 odst. 1 zákona o obětech, přičemž to byl také důvod, proč byla žádost žalobkyně zamítnuta. V odůvodnění rozhodnutí pak sice bylo ve vztahu k zamítnutí žádosti pro nenaplnění účelu peněžitě pomoci odkázáno na historické kořeny a úvahy, jimiž byl zákonodárce veden, avšak žalovaný stále vycházel z aktuálně platné právní úpravy.

K nepřezkoumatelnosti (či nicotnosti) napadeného rozhodnutí žalovaný zopakoval, že ve výroku daného rozhodnutí je jednoznačně uvedeno, na základě kterých zákonných ustanovení byla žádost žalobkyně zamítnuta a z odůvodnění je zřejmé a srozumitelné, proč

správní orgán dospěl k závěru, že právě tato ustanovení, resp. nenaplnění jejich účelu, jsou důvodem pro zamítnutí žádosti žalobkyně.

K tvrzené nezákonnosti žalovaný vyřkl, že žalobkyně zcela pomíjí skutečnost, že podmínky, s nimiž zákon poskytnutí peněžité pomoci spojuje, jsou nejen v jí citovaných ustanoveních, ale právě i v ustanoveních dalších, a to právě v ustanovení § 25 odst. 1 zákona o obětech, neboť peněžitou pomoc lze poskytnout žadateli nepochybně pouze v případě, že je v daném konkrétním případě naplněn účel, ke kterému má poskytnutí peněžité pomoci sloužit. Navíc žalobkyně pomíjí neopominutelný fakt, že zákon není tvořen jeho pouhým textem, ale i záměrem zákonodárce a zároveň obecnými principy, na nichž je založen.

K další argumentaci žalobkyně žalovaný uvedl (spolu s odkazem na odůvodnění napadeného rozhodnutí), že pokud je oběti trestné činnosti poskytnuta ze strany pachatele či jiné povinné osoby (v tomto případě pojišťovny) na náhradu škody částka rovnající se či přesahující výši peněžité pomoci stanovenou pro tu kterou kategorii v § 28 odst. 1 zákona o obětech, nelze jí již peněžitou pomoc poskytnout, neboť to by jednak nenaplnilo účel zákona specifikovaný v již zmíněném § 25 odst. 1 citovaného zákona, ale zároveň by toto bylo v rozporu s § 33 stejného zákona, kde je zakotven institut návratnosti poskytnuté peněžité pomoci. Úkolem a účelem institutu peněžité pomoci přitom není suplovat či nějak nahrazovat institut náhrady škody či nemajetkové újmy oběti trestného činu v důsledku spáchaného trestného činu vzniklé v dlouhodobějším období či být nástrojem k náhradě všech možných pachatelem trestného činu způsobených škod (tj. nástrojem k plnému uhrazení všech oběti pachatelem trestného činu způsobených újem). A ani záměrem zákonodárce nebylo, aby byla peněžita pomoc poskytována osobám, které se sice staly obětí trestné činnosti, nicméně již od pachatele či jiné povinné osoby, typicky pojišťovny v případech dopravních nehod, obdržely na náhradu škody či jiné újmy plnění v rozsahu přesahujícím možnosti (částky) poskytované peněžité pomoci dle zákona o obětech. Naopak ambicí a účelem tohoto zákona je za stejných podmínek pomoci pokud možno co největšímu okruhu potřebných-obětí, ovšem nikoli prostřednictvím peněžité pomoci zvýhodňovat některý okruh obětí oproti obětem jiným, které do daného okruhu nespádají. Nadto žalovaný zopakoval, že i z textu § 33 zákona o obětech vyplývá, že institut návratnosti peněžité pomoci nebyl opuštěn, ale byla jen změněna forma, jakou je návratnost poskytnuté peněžité pomoci zajišťována, a to přímým přechodem nároku oběti proti pachateli na stát. Změna je tedy pouze v tom, že za předchozí právní úpravy stát ponechal vymáhání náhrady škody po pachateli či jiné povinné osobě přímo na oběti a následně jí vyzval k vydání vymoženého plnění, a to až do výše poskytnuté peněžité pomoci. Dle současné právní úpravy pouze vypadává mezičlánek (oběť) z fáze vymáhání náhrady škody či jiné újmy po pachateli nebo po jiné povinné osobě, kdy v rozsahu poskytnuté peněžité pomoci toto činí přímo stát. Z uvedeného důvodu je též zřejmé, že oběť, která již náhradu škody dosahující výše případně v úvahu přicházející peněžité pomoci či tuto překračující od pachatele či jiné povinné osoby obdržela, tímto způsobem de facto již obdržela částku, která by v případě poskytnutí peněžité pomoci přešla ze zákona na stát, tj. bylo jí plněno namísto státu.

K údajně chybné aplikaci právního předpisu žalovaný zopakoval, že zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti využil pouze k historickému exkurzu s tím, že úmysly a záměry zákonodárce vyjádřené v důvodové zprávě k zákonu o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti jsou plně použitelné i na nový zákon o obětech.

Žalovaný odmítl též tvrzení žalobkyně, že by zneužil při výkladu příslušných právních předpisů správního uvážení. Naopak z odůvodnění napadeného rozhodnutí je zřejmé, že při

výkladu užitých právních předpisů, jakož i v rámci historického exkurzu, vycházel výlučně ze záměrů a úmyslů zákonodárce a dále ze základních zásad nejen správního řádu, a to při respektu k zásadě rovnosti. Navíc odkaz žalobkyně na § 29 zákona o obětech je nepřipadný, neboť tento důvodem pro zamítnutí její žádosti nebyl.

K průtahům v řízení žalovaný zmínil, že byť k prodlevě ve správním řízení skutečně došlo, tak tato skutečnost nemá žádný vliv na správnost konečného rozhodnutí žalovaného a na správnost jím přijatých závěrů ve věci samé. A závěrem zopakoval, že ambicí a účelem zákona o obětech je za stejných podmínek pomoci pokud možno co největšímu okruhu potřebných – obětí.

IV. Vlastní posouzení věci

Městský soud v Praze na základě žaloby v rozsahu žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 s. ř. s.), přezkoumal napadené rozhodnutí včetně řízení, které jeho vydání předcházelo, a dospěl k závěru, že žaloba je důvodná. Za splnění podmínek zakotvených v § 51 odst. 1 s. ř. s. soud o věci samé rozhodl bez nařízení jednání (žalobce i žalovaný s tímto postupem výslovně souhlasili). Městský soud zároveň neprováděl dokazování a ve věci rozhodl pouze na základě správním orgánem předloženého správního spisu.

Soud se nejprve zabýval žalobními námitkami nepřezkoumatelnosti rozhodnutí žalovaného, neboť se jedná o tak závažnou vadu, že se jí soud musí zabývat dokonce z úřední povinnosti nad rámec dalších uplatněných žalobních námitek. Je-li totiž správní rozhodnutí nepřezkoumatelné, lze jen stěží uvažovat o jeho věcném přezkumu správním soudem, což ostatně vyplývá již z lingvistické stránky věci.

Podle § 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s. soud zruší napadené rozhodnutí pro nepřezkoumatelnost spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí. Z rozsáhlé judikatury vyplývá, že rozhodnutí správního orgánu je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů, jestliže není zřejmé, které skutečnosti vzal správní orgán za podklad svého rozhodnutí, proč považuje námitky účastníka za liché, mylné nebo vyvrácené, proč považuje skutečnosti předestírané účastníkem za nerozhodné, nesprávné nebo jinými řádně provedenými důkazy vyvrácené, podle které právní normy rozhodl či jakými úvahami se řídil při hodnocení důkazů (viz již rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 2. 1993, č. j. 6 A 48/92-23). Za nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost lze obecně považovat takové rozhodnutí správního orgánu, v němž nelze seznat určitý a jednoznačný výrok, jde o výrok s obsahem rozporuplným, nevykonatelným a podobně.

Žádnou z výše uvedených vad však městský soud v napadeném rozhodnutí neshledal. Žalovaný totiž svou argumentaci vystavěl na skutečnostech obsažených ve správním spisu a z napadeného rozhodnutí je patrné, že se s případem seznámil a takto se zabýval též argumenty žalobkyně. S žalobkyní přitom nelze souhlasit, že by žalovaný již ve výroku neuvedl žádná ustanovení, na základě kterých zamítl její žádost, neboť takto výslovně odkázal na § 25 a § 33 zákona o obětech, a i z odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývají jednoznačné právní úvahy žalovaného, na základě kterých přistoupil k zamítnutí žádosti žalobkyně. Z rozhodnutí správního orgánu je dále seznatelné, proč správní orgán považoval argumenty žalobkyně za liché, mylné nebo vyvrácené, které skutečnosti vzal za podklad svého rozhodnutí, proč považoval skutečnosti předestírané žalobkyní za nerozhodné nebo nesprávné, podle které právní normy rozhodl a jakými úvahami se řídil. Městský soud proto neshledal důvod pro zrušení napadeného rozhodnutí pro nepřezkoumatelnost spočívající ve vnitřní rozpornosti či v

nedostatku důvodů napadeného rozhodnutí, neboť žalovaný jej řádně odůvodnil a uvedl, proč žalobkyni nepřiznal peněžitou pomoc.

K samotné podstatě napadeného rozhodnutí (a žalobkyní tvrzené nezákonnosti) uvádí soud následující.

Podle § 23 odst. 1 zákona o obětech má oběť za podmínek stanovených tímto zákonem právo na peněžitou pomoc, kterou jí poskytne stát.

Podle § 25 odst. 1 zákona o obětech peněžitá pomoc spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem.

Podle § 25 odst. 2 se peněžitá pomoc poskytne, pokud nemajetková újma, škoda na zdraví nebo škoda vzniklá v důsledku smrti způsobené trestným činem nebyla plně nahrazena.

Podle § 33 zákona o obětech poskytnutím peněžité pomoci oběti přechází nárok oběti na náhradu škody nebo nemajetkové újmy vůči pachateli na stát, a to v rozsahu poskytnuté peněžité pomoci.

Zákon o obětech byl přijat s ohledem na skutečnost, že do doby jeho přijetí byla práva obětí jako subjektů zvláštní péče ze strany státu upravena jen v omezeném rozsahu a byla roztržena v několika právních předpisech. Proto měl přijatý zákon za cíl zlepšit postavení obětí, zejména tak, aby s nimi bylo zacházeno s respektem k jejich osobnosti, citlivě s ohledem na situace, v jaké se (nikoli vlastní vinou) nachází, a způsobem, který jim nepřivodí další újmu. Spolu s tím byl též zdůrazněn aspekt, aby byla obětem trestných činů poskytnuta pomoc, a to včetně pomoci peněžní.

Podmínky pro přiznání nároku oběti na peněžitou pomoc, včetně určení její výše, jsou nyní upraveny v § 23 – 37 zákona o obětech. Co se týče základních principů, na nichž je poskytování peněžité pomoci vystavěno, lze souhlasit se žalovaným, že primárním účelem peněžité pomoci je překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem tak, jak uvádí § 25 odst. 1 zákona o obětech. Zároveň však soud (ve shodě s komentářovou literaturou) zdůrazňuje, že oproti předchozí právní úpravě lze dovést také nový, sekundární účel peněžité pomoci, jímž je (byť částečná) reparace újmy, která byla oběti trestným činem způsobena (viz Jelínek, J. a kol.: Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2014, s. 19 a shodně s. 142). Uvedené lze dovést především z výše citovaného § 25 odst. 2 a § 33 zákona o obětech a také z obecných účelů zákona o obětech, kterým (mimo jiné) bylo zlepšení postavení osob poškozených trestným činem při uplatňování nároku na náhradu škody či nemajetkové újmy (Jelínek, J. a kol.: Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2014, s. 23). Jakkoli totiž i dřívější úprava zakotvila možnost peněžité pomoci obětem trestných činů, tato úprava byla samostatná a nikterak v celku nezohledňovala postavení oběti a nezbytnost specifického přístupu k ní. To se právě přijetím nového zákona o obětech změnilo, neboť ten komplexně reagoval na zvláštní postavení obětí trestných činů a takto v něm byla projevena zvýšená ochrana jejich práv.

V této souvislosti a s ohledem na § 33 zákona o obětech musí soud doplnit, že se neztotožňuje s názorem žalovaného formulovaným v napadeném rozhodnutí i ve vyjádření k žalobě, že by principy poskytování peněžité pomoci dle zákona o obětech byly velmi podobné jako v případě zákona o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Naopak

dle soudu se s ohledem na znění § 33 zákona o obětech významně poskytování peněžité pomoci změnilo (obzvláště ve specifických případech, kdy odsouzený neuhradí oběti újmu, byť mu tuto povinnost stanovilo rozhodnutí v jeho trestní věci), a to v souladu s hlavním cílem nové právní úpravy: zvýšené ochrany obětí trestných činů. Takto i důvodová zpráva k zákonu o obětech uvedla, že podstatnou změnou je nahrazení principu, podle kterého má oběť, které byla poskytnuta pomoc, povinnost do pěti let ode dne, kdy jí byla poskytnuta pomoc, odvést na účet Ministerstva spravedlnosti částky, které obdržela jako náhradu škody až do výše poskytnuté pomoci. Nově poskytnutím pomoci oběti přechází nárok na náhradu škody na stát, a to v rozsahu poskytnuté pomoci s tím, že stát může částku následně vymáhat po pachateli. Povinnost vrátit pomoc, pokud byla škoda nahrazena, tak byla změněna principem přechodu nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy na stát, přičemž takto plně odpovídá specifickému přístupu k ochraně práv obětí trestných činů, jež se, jak již bylo řečeno, prolíná celým zákonem o obětech, a jež byl také zásadním důvodem pro jeho přijetí v této celistvé podobě.

Uvedená změna je zásadní, neboť výrazně zlehčuje oběti trestného činu domoci se alespoň části náhrady újmy, která jí byla způsobena (resp. přiznána) trestným činem. Jestliže se totiž stát rozhodl na sebe v některých případech alespoň do určité míry převzít odpovědnost za vymození přiznané částky na náhradě škody či nemajetkové újmy a zároveň její část poskytnout přímo oběti, zajisté tím sledoval také cíl, aby oběti trestného činu, která se nemůže domoci vyplacení přiznané náhrady na pachateli, byla alespoň část takto přiznané částky vyplacena. Jakkoli totiž platí, že soudem přiznaná částka může pouze v okrajové míře nahradit újmu způsobenou oběti pachatelem trestného činu, tak zároveň nelze pominout, že tato náhrada představuje doplňkové zadostiučinění pro oběť trestného činu, které má nahradit jí způsobené útrapy a případně nahradit vedlejší výdaje, které oběť musela vynaložit pro překonání tíživé osobní situace. V tomto ohledu je tak právě zvýrazněn aspekt reparace újmy, který sice není primárním účelem poskytování peněžité pomoci dle zákona o obětech, ale právě v této souvislosti jej lze dovodit a nelze jej při rozhodování i s ohledem na § 25 odst. 2 zákona o obětech přiznání pominout.

Pokud soud posoudil případ žalobkyně vstříc shora vyřčeným právním východiskům interpretace a aplikace dotčených ustanovení zákona o obětech, dospěl k závěru, že žalovaný věc neposoudil po právní stránce v souladu se zákonem.

Ze správního spisu i vyjádření žalobkyně v žalobě jednoznačně vyplývá, že jí byla trestním rozsudkem přiznána náhrada nemajetkové újmy ve výši 500 000 Kč, avšak tato jí (i přes její urgence a procesní aktivitu) nebyla odsouzeným uhrazena a její uhrazení se i v současné době zdá jako nemožné (především z důvodu pobytu pachatele mimo hranice České republiky i Evropské unie). Trestní soud přitom v tomto rozsudku k výši náhrady nemajetkové újmy uvedl, že ta má zmírňovat psychické utrpení poškozených, aniž by byla dalším trestem pro pachatele s tím, že žalobkyni přiznaná částka odpovídá závažnosti vzniklé újmy a okolnostem, za nichž k porušení práva na ochranu osobnosti poškozených vzniklo. Navíc soud uvedl, že si je vědom, že žádná finanční částka plně nenahradí způsobenou duševní ztrátu a psychické útrapy s ní související. A správnost uvedených závěrů potvrdil též odvolací soud posuzující odvolání odsouzeného pachatele.

Z uvedeného tedy vyplývá, že žalobkyni byla nesporně způsobena předmětným trestným činem újma na její osobnosti, což ostatně zdůraznila též v žádosti o peněžitou pomoc adresovanou žalovanému. A zároveň je zřejmé, že soudem přiznaná náhrada nemajetkové újmy jí nebyla nahrazena, pročez dle městského soudu bylo na místě přistoupit k poskytnutí

peněžité pomoci ze strany státu, neboť situace žalobkyně přesně odpovídá situaci předvídané v § 25 odst. 2 zákona o obětech.

Jestliže totiž zákonodárce v § 25 odst. 2 zákona o obětech jednoznačně stanovil, že peněžítá pomoc se poskytne, pokud nemajetková újma, škoda na zdraví nebo škoda vzniklá v důsledku smrti způsobené trestným činem nebyla plně nahrazena, lze hodnotit jako chybný výklad poskytnutý žalovaným, který možnost přístupu k peněžité pomoci významně limituje. Soud v této souvislosti zdůrazňuje, že hlavní limitaci stanovil již zákonodárce v § 28 zákona o obětech, v němž stanovil paušální částky peněžité pomoci a limity pro její výši (v případě žalobkyně 200 000 Kč). Oběť trestného činu je tak v případě, kdy není schopna vymoci přiznané odškodnění ve formě náhrady škody či nemajetkové újmy na odsouzeném, stejně znevýhodněna oproti právem předvídanému a předpokládanému stavu (tj. uhrazení přiznané částky osobou povinnou), neboť částka poskytnutá státem bude většinou nižší než částka přiznaná soudním rozhodnutím (stejně jako v případě žalobkyně). Proto nelze akceptovat výklad, který by přístup oběti k peněžité pomoci ještě více ztěžoval, neboť naopak by cílem státu (a potažmo žalovaného) měla být maximální pomoc oběti tak, jak umožňuje zákon o obětech a principy, na nichž je vystaven. V tomto smyslu totiž zákon zmírňuje negativní dopady na osobu oběti trestného činu, která se fakticky nedomohla přiznaného zadostiučinění za spáchanou újmu, což by mj. mohlo oběti přivodit další újmu, již však má být i zákonem o obětech (v souladu s hlavními zásadami trestního řízení) předcházeno. Zde ostatně soud opět připomíná, že pocit zadostiučinění může být pro oběti trestného činu významným faktorem pro smíření se s nastalou situací, přičemž tento cíl by měl být směrodatný jak pro orgány činné v trestním řízení, tak i pro ministerstvo rozhodující o přiznání práv dle zákona o obětech.

V této souvislosti musí soud odmítnout argumentaci žalovaného, že peněžitou pomoc nebylo možno žalobkyni poskytnout z toho důvodu, že již dříve obdržela plnění od pojišťovny v rámci povinného ručení pachatele. Zde soud připomíná, že toto plnění vycházelo z § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění pozdějších předpisů, dle něhož z pojištění odpovědnosti má v souladu s obecnou úpravou obsaženou v občanském zákoníku pojištěný právo, aby za něho pojistitel uhradil poškozenému uvedenou škodu, přičemž rozsah a výše náhrady se řídily ustanovením § 442 až 450 tehdy platného občanského zákoníku. Proto také byla žalobkyně odškodněna jednorázovou částkou podle § 444 odst. 3 písm. c) citovaného zákona.

Již ze skutečnosti, že žalobkyni byla další náhrada nemajetkové újmy přiznaná v odsuzujícím rozsudku trestního soudu (který byl vydán až dne 29. 7. 2014, zatímco pojišťovna poukázala předmětnou částku již dne 12. 3. 2014), však vyplývá, že uvedené plnění nemohlo pokrýt veškerou újmu jí způsobenou. Proto městský soud považuje za chybnou úvahu žalovaného, pokud pouze ze samotného aktu přiznání určitého plnění pojišťovnou dovodil, že takto žalobkyně automaticky ztratila (při překročení částky 200 000 Kč) možnost na poskytnutí peněžité pomoci dle zákona o obětech i přesto, že soudním rozhodnutím jí později byla přiznána částka 500 000 Kč, přičemž již v době přiznání této náhrady soudem bylo žalobkyni vyplaceno plnění ze strany pojišťovny. Uvedený výklad lze označit za neakceptovatelně striktní a nikterak nezohledňující základní principy, na nichž je vystaven zákon o obětech, i zásady ochrany a pomoci obětem trestných činů, protože nezohledňuje důvody, pro které soud trestním rozsudkem rozhodl o přiznání další náhrady nemajetkové újmy. Navíc žalovaný v této souvislosti nikterak nezohlednil, že i v případě, kdy by žalobkyni byla poskytnuta peněžítá pomoc v plné výši, tak by nadále ani v součtu

s částkou, kterou obdržela od pojišťovny, nezískala částku, jež jí byla přiznána v rozsudku trestního soudu.

Dle soudu se žalovaný v napadeném rozhodnutí rovněž nedostatečně vypořádal s tím, zda v případě žalobkyně nebyla naplněna základní podmínka pro poskytnutí peněžité pomoci, tj. aby tato pomoc sloužila k „překlenutí zhoršené sociální situace“. K této podmínce soud uvádí (i vstříc argumentaci žalovaného), že znění příslušného dílu zákona o obětech skutečně počítá s tím, že tato pomoc bude poskytnuta nedlouho poté, co je oběti způsobena újma. Zároveň ale soud zdůrazňuje, že samotný zákon v žádném z ustanovení neříká, že tato pomoc musí být poskytnuta pouze a jedině bezprostředně, nýbrž referenčním hlediskem je právě ono překlenutí zhoršené sociální situace. V případě žalobkyně přitom i v době rozhodování žalovaného bylo možno seznat její zhoršenou sociální situaci (viz především její argumentace v podané žádosti), což měl vzít žalovaný v potaz při posuzování dané věci, a to vstříc znění § 25 odst. 2 zákona o obětech. Takto měl zvážit, do jaké míry je její sociální situace zhoršena neuhrazením náhrady za nemajetkovou újmu ze strany pachatele, včetně negativních dopadů jí způsobených nejenom samotným trestným činem, ale též chováním pachatele po jeho spáchání. A to především v tom smyslu, aby se dále neprohlubovala újma, která jí byla způsobena, a která spočívala v úmrtí jejího jediného syna a také v následné marné snaze vypořádat se s pachatelem. Peněžítá pomoc totiž ve své podstatě není jakousi (návratnou) dávkou sui generis, jak tvrdí žalovaný, nýbrž částkou, jíž má být zmírněna újma způsobená oběti, pročež její návratnost závisí již pouze a jen na aktivitě orgánů veřejné moci a nikoli na úkonech oběti trestného činu.

Soud pak musí odmítnout tvrzení žalobkyně, že by žalovaný neměl možnost správního uvážení při rozhodování o poskytnutí peněžité pomoci. Zákon sice výslovně se správním uvážením počítá pouze v případech předvídaných § 29 zákona o obětech, to však nic nemění na skutečnosti, že i při rozhodování o přiznání pomoci v ostatních případech ministerstvo disponuje možností na základě vlastní úvahy pomoc neposkytnout. Vždy však musí zvážit veškeré okolnosti dané věci, a to vstříc zákonným ustanovením obsaženým v zákoně o obětech i principům, na nichž je tento zákon (a ochrana obětí trestných činů obecně) vystaven. A své rozhodnutí v případně rozhodnutí o neposkytnutí pomoci musí též náležitě odůvodnit.

Pokud pak jde o možnou nerovnost mezi jednotlivými oběťmi trestných činů, na níž poukazoval žalovaný, souhlasí soud, že tato skutečně může do určité míry vzniknout. Zároveň však zdůrazňuje, že tato odlišnost, která je ve své podstatě pro oběti trestných činů spáchaných v dopravě beneficiem, nemůže nic změnit na možnosti poskytnout těmto obětem peněžitou pomoc za splnění zákonem předvídaných podmínek (navíc soud připomíná, že i další osoby mohou být připojištěny pro případ, že by svým jednáním spáchaly trestný čin, pročež uvedené nelze vztahovat pouze k trestným činům spáchaných v dopravě). Takto by uvedená nerovnost mohla být spíše výzvou pro zákonodárce, zda v ještě větší míře nechránit oběti jiných trestných činů, při nichž dojde k usmrcení poškozeného a vznikne tak pro tyto oběti významná citová újma.

S ohledem na výše řečené soud napadené rozhodnutí podle § 78 odst. 1 s. ř. s. pro nezákonnost zrušil a věc žalovanému vrátil k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.). Na žalovaném nyní bude, aby o žádosti žalobkyně znovu rozhodl, a to s přihlédnutím k právnímu názoru, který byl vyjádřen v tomto rozsudku (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).

O nákladech řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle kterého má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně

vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Ve věci měla plný úspěch žalobkyně. Žalobkyně byla v této věci zastoupena advokátem a má tedy právo na náhradu nákladů řízení za toto zastoupení podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Její náklady řízení tvoří jednak zaplacený soudní poplatek z podané žaloby ve výši 3000 Kč a jednak odměna zástupci za dva úkony právní služby (převzetí a příprava zastoupení a podání žaloby) po 3 100 Kč a související náhrada hotových výdajů po 300 Kč podle citované vyhlášky č. 177/1996 Sb. Dále byla jako součást odměny zástupce žalobkyně přiznána 21% daň z přidané hodnoty z celkové odměny za právní zastoupení v částce 1 428 Kč podle vyhlášky č. 110/2004 Sb. a zákona č. 237/2004 Sb., neboť právní zástupce žalobkyně je podle předloženého osvědčení plátcem DPH. Celková výše přiznaných nákladů řízení tak činí 11 228 Kč, jejichž povinnost k náhradě soud přiznal proti žalovanému k rukám právního zástupce žalobkyně ve třicetidenní lhůtě k plnění.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližze následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Praze dne 29. 8. 2017

JUDr. Karla C h á b e r o v á v.r.
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení:
J. V.